

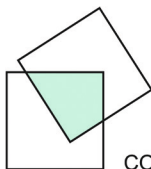

**COUNTER
NARRATIVES:**

Het (h)erkennen
van racisme in Nederland

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

COUNTER/NARRATIVES

MeldNU
discriminatie

DISCRIMINATIE. IK MELD HET.
Ga naar melddiscriminatie.nu

INHOUD

Introductie	4-5
1. 21 maart 1960	6-7
2. Kolonialisme en racisme	8
3. Slavernij en Racisme	8-10
4. Scramble for Africa	10-11
5. Wetenschappelijk racisme	11-12
6. Ras als sociaal construct	12
7. Racisme in Nederland	12- 14
8. New Racism & Kleurenblind racisme	14 - 15
9. Colorism	15 - 16
10. Stereotypen en karikaturen	16- 17
11. Wit privilege	17
Literatuur lijst	18
Websites	19

Deze informatieve brochure is ontwikkeld door Counter/Narratives. De naam Counter/Narratives staat voor de alternatieve verhalen en discoursen die een ander licht werpen op het dominante discours, the master narrative. Door middel van een digitaal platform, cursussen, programmering, onderzoek en advies heeft Counter/Narratives tot doel om ruimte te bieden aan inclusieve narratieven en wil Counter/Narratives een collectief bewustzijn creëren ten aanzien van het koloniaal verleden, slavernij en hedendaags racisme. Mocht u meer willen lezen, bekijk dan de website van Counter/Narratives: www.counternarratives.nl

Om stil te staan bij hedendaags racisme in Nederland organiseren RADAR en IDEM Rotterdam, in samenwerking met verschillende organisaties, jaarlijks een event op de Dag tegen Racisme op 21 maart. RADAR is het bureau voor gelijke behandeling en tegen discriminatie werkzaam in de regio's Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland-Zuid, Midden- en West-Brabant, Brabant-Noord en Brabant-Zuidoost. IDEM is het Stedelijk Expertisecentrum Rotterdam voor integratie, discriminatie en (LHBT-) emancipatie.

Deze brochure is een informatieve aanvulling op het programma met verschillende sprekers, het panelgesprek en dialoogtafels. Het is tevens een handvat om verdieping te zoeken in het thema racisme in Nederland. In de brochure komen verschillende onderwerpen aan bod zoals: de oorsprong van de Dag tegen Racisme, kolonialisme, slavernij, imperialisme, wetenschappelijk- en kleurenblind racisme, stereotypering, ras als sociaal construct, racisme in Nederland, wit privilege en colorism.

Het event van 2019 in het Maaspodium besteedt aandacht aan drie pijlers:

- 1. Het (h)erkennen van racisme als institutioneel en structureel probleem in Nederland.*
- 2. Het bespreekbaar maken van de verschillende aspecten van hedendaags racisme en privileges in Nederland in de verschillende lagen van de samenleving door middel van dialoog.*
- 3. Het leggen van verbindingen tussen Rotterdammers onderling om erkenning, bewustwording en dialoog te stimuleren m.b.t. racisme in Nederland.*

1. 21 maart 1960

Al sinds de 18e eeuw troffen overheden in Zuid-Afrika/Azania maatregelen om de bewegingsvrijheid van zwarte Zuid-Afrikanen te beperken. Zo werden de passenwetten in 1809 door de Britten ingevoerd om slaafgemaakte mensen te registreren. Na de wettelijke afschaffing van de slavernij, werden deze passenwetten in stand gehouden als middel om zwarte mensen, die ruim in de meerderheid waren, te beheersen, te controleren en hun bewegingen te sturen. Zwarte bewoners (eerst mannen en na 1956 ook vrouwen) ouder dan 16 jaar, werden gedwongen om ten alle tijden hun pasboek te kunnen tonen. Robert Sobukwe, leider van het Pan-Afrikanistisch Congres (PAC), noemde het pasboek in zijn inauguratierede in 1959 "The distinctive badge of slavery and humiliation."

Het pasboek was een uitgebreid boekwerk vol documenten, zoals een identiteitskaart, een werkvergunning en een 'instroom' vergunning. In het pasboek moesten ook andere bewijzen opgenomen worden, zoals informatie over het zogenaamde ras waartoe men behoorde, informatie over de werkgever, details over iemands persoonlijke geschiedenis, wat men verdiende, etc. Het apartheidsregime, onder leiding van Hendrik Verwoerd, gebruikte deze passenwetten om nog meer raciale segregatie af te dwingen. Het werd daarnaast ook als primair instrument

gebruikt om zwarte mensen en politieke opposenten van de staat dwars te zitten, te arresteren, te detineren en te vervolgen. Veroordeelden werden gedwongen tot arbeid op witte boerenbedrijven, waar mishandelingen vaak dagelijkse praktijk waren.

In 1960 kondigde het PAC aan dat er op 21 maart een vreedzame protestcampagne zou worden georganiseerd tegen de passenwetten. Deze PAC Positieve Actie Campagne vloeide voort uit de Status Campagne, welke onafhankelijkheid ten doel had. De oprichters van het PAC, verlieten een jaar eerder het Afrikaans Nationaal Congres (ANC), omdat zij van mening waren dat deze organisatie te gematigd was ten aanzien van onafhankelijkheid. Zo hadden zij bijvoorbeeld andere opvattingen over de landkwestie. Het PAC wilde een teruggave van geroofd land aan de oorspronkelijke bevolking, terwijl het ANC van mening was dat het land behoorde aan alle bewoners.

Op 21 maart 1960 kwamen duizenden zwarte Zuid-Afrikanen op diverse locaties bijeen om op vreedzame wijze te protesteren tegen de passenwetten. In Sharpeville, gingen vreedzame demonstranten massaal naar het politiebureau om zichzelf aan te geven omdat zij geen pasboeken bij zich droegen. Het doel hiervan was om het systeem onwerkbaar te maken. Nadat de leiders waren gearresteerd, opende de politie het vuur op de

verbijsterde demonstranten. De meeste slachtoffers werden door de politie in de rug geschoten terwijl zij vluchtten voor de kogels. Volgens officiële cijfers werden 69 mensen in Sharpeville met grof geweld

Pas in 1986 werden de passenwetten afgeschaft. Het kolonialisme van de Britten en Nederlanders heeft een direct effect gehad op het hedendaags racisme en de sociale ongelijkheden waar zwarte mensen en personen van kleur in Zuid-Afrika/Azania mee te kampen hebben.

gedood en 180 mensen raakten gewond. De daadwerkelijke cijfers van het aantal slachtoffers zijn echter onbekend. Ook in andere delen van het land, onder meer in Langa en Nyanga, Vanderbijlpark

en in Cato Manor vielen er doden en gewonden onder de demonstranten.

De gruwelijke gebeurtenissen van 21 maart waren een keerpunt in de geschiedenis van Zuid-Afrika/Azania. Direct na het bloedbad kwam de zwarte gemeenschap in verzet. Zo werden er in de week na 21 maart demonstraties, protestmarsen en stakingen georganiseerd. Van de witte bevolking in de nabijgelegen woongebieden kwam echter geen mededogen. Zij kozen er zelfs voor om zich te bewapenen en zwarte mensen die in het witte gebied kwamen, werden belaagd. Er was enorme verdeeldheid en onrust in het land en op 30 maart 1960 werd de noodtoestand afgekondigd, waarna 18.000 personen, waaronder anti-apartheid activisten, door het apartheidsregime opgepakt

werden. Op 1 april 1960 kwam de Verenigde Naties (VN) bijeen en concludeerde dat het bloedbad in Sharpeville een bedreiging kon vormen voor de wereldvrede en veiligheid. De Zuid-Afrikaanse overheid diende maatregelen te nemen en het apartheidsregime reageerde hierop door de bevrijdingsbewegingen ANC en PAC te verbieden. Beide bewegingen gingen ondergronds en in ballingschap. De bevrijdingsbewegingen gingen over tot een gewapende strijd.

Het bloedbad van Sharpeville was een keerpunt in het verzet. Ook internationaal protesteerde men massaal tegen het apartheidsregime. De regering raakte in een isolement binnen de internationale gemeenschap. Het ging slecht met de Zuid-Afrikaanse economie, buitenlandse investeerders verloren hun vertrouwen en aandelen kelderden. Diverse landen (geïnitieerd door voornamelijk Afrikaanse

Tot op heden heeft de witte minderheid voordeel aan de bezetting van gestolen land, het uitbuiten van de zwarte bevolking en racisme. Reparaties zijn er nooit gekomen en worden door de witte bevolking (ook door de progressieven) woedend afgewezen.

landen) kozen ervoor om tot een boycot van Zuid-Afrikaanse goederen over te gaan. Suriname was een van de landen die naar aanleiding van de initiële boycot besloot om de handel met Zuid-Afrika

instellen.

In 1963 werd een speciaal comité tegen apartheid opgericht door de Algemene Vergadering van de VN, The United Nations Special Committee Against Apartheid. Op 21 maart 1966 riep de Algemene Vergadering van de VN in een resolutie de internationale gemeenschap op om rassendiscriminatie uit te bannen en apartheid werd veroordeeld als een misdaad tegen de menselijkheid. 21 maart werd uitgeroepen tot de Internationale Dag voor de Eliminatie van Rassendiscriminatie. Pas in 1986 werden de passenwetten afgeschaft.

Het kolonialisme van de Britten en Nederlanders heeft een direct effect gehad op het hedendaags racisme en de sociale ongelijkheden waar zwarte mensen en personen van kleur in Zuid-Afrika/Azania mee te kampen hebben. Tot op heden heeft de witte minderheid voordeel aan de bezetting van gestolen land, het uitbuiten van de zwarte bevolking en racisme. Reparaties zijn er nooit gekomen en worden door de witte bevolking (ook door de progressieven) woedend afgewezen.

Deze tekst is samengesteld aan de hand van het Azania archief, voor meer informatie zie de artikelen Sharpeville en Sharpville (deel 2): <https://tegenhetvergeten.nl/2018/05/03/sharpeville/> en <https://tegenhetvergeten.nl/2018/10/30/sharpville-2nieuwe-versie/>

2. Kolonialisme en racisme

De Nederlandse kolonisatie heeft drastische gevolgen gehad voor oorspronkelijke inwoners. Deze kolonisatie ging namelijk gepaard met onderwerping, onderdrukking, slavernij, fysiek/mentaal/seksueel geweld en moord. Er werd een nieuw politiek, economisch, cultureel, sociaal en religieus systeem opgelegd door Nederlanders waardoor de eigen cultuur en identiteit van de oorspronkelijke inwoners aangetast en onderdrukt werden. Oorspronkelijke inwoners werden door Nederlandse kolonistoren neergezet als 'wilden', 'primitief', 'inferieur', 'ontrouw binnen relaties' en 'onzedelijk'. Een voorbeeld is het verhaal van Jacques de Munsee, een oorspronkelijke inwoner met een opgelegde naam. Hij werd in 1644 gevangengenomen in Nieuw-Nederland (huidige New York) en gedwongen vervoerd naar Amsterdam. Jacques werd op verschillende kermissen tentoongesteld als attractie, met de beschrijving "wilde indiaan". Een mens werd gedehumaniseerd tot een object voor entertainment.

Stereotypering is ook doorgesijpeld in het Nederlandse onderwijs. Een voorbeeld is de stereotypering in de beeldvorming over Papua's. Vandaag de dag wonen er meerdere generaties Papua's in Nederland, maar ondanks deze aanwezigheid is hun geschiedenis geen onderdeel van het Nederlandse collectieve bewustzijn. Voor zover mensen een beeld hebben,

wordt dit gedomineerd door zogenaamde primitiviteit en naaktheid. Papua's worden vooral gereduceerd tot karikaturen van mannen met peniskokers. Dit is zeer kwalijk, omdat zij hiermee neergezet worden als inferieure exotische objecten in plaats van een groep mensen met een rijke cultuur, sterke familiebanden, respect voor ouderen, spiritualiteit en gastvrijheid (Jouwe, 2012). Een ander voorbeeld betreft Eurocentrisme in het onderwijs. Er wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de term "ontdekking" gerelateerd aan Columbus. Dit is om verschillende redenen problematisch. Bestaande gemeenschappen worden bij gebruik van de term "ontdekking", niet erkend. Het impliceert dat de geschiedenis van Amerika, Azië en Afrika begon met de komst van de Europeanen, terwijl er verschillende gemeenschappen woonden met dynamische leefwijzen en complexe sociale structuren. Voor de komst van de Europeanen woonden in Amerika bijvoorbeeld gemeenschappen met vooruitstrevende ideeën over de dimensies van gender en fundamentele gelijkheid van mensen. Daarbij is de terminologie "ontdekking" verbonden aan positieve beeldvorming en ideeën van avontuur. Dit miskent de drastische gevolgen van de kolonisatie door Nederland en andere Europeanen.

Vandaag de dag strijden oorspronkelijke inwoners over de hele wereld nog

steeds tegen economische en politieke onderdrukking en voor erkenning. Economische belangen worden boven de mensenrechten en het leven van oorspronkelijke inwoners geplaatst. Zeggenschap over land wordt hen ontnomen, net zoals in de koloniale periode. Denk aan de aanleg van de Dakota Access Pipeline dichtbij het reservaat Standing

Bestaande gemeenschappen worden bij gebruik van de term "ontdekking", niet erkend. Het impliceert dat de geschiedenis van Amerika, Azië en Afrika begon met de komst van de Europeanen, terwijl er verschillende gemeenschappen woonden met dynamische leefwijzen en complexe sociale structuren.

Rock en de strijd van de organisatie ReZpect Our Water van 2016 tot 2018. Denk aan de massale ontbossing voor de palmolie industrie waardoor leefgebieden

van oorspronkelijke inwoners worden afgenomen en aangetast. Denk aan de strijd voor politieke erkenning van Papua's en Molukkers en daarmee gepaarde politieke onderdrukking en geweld. Deze politieke en economische onderdrukking toont aan dat er nog lang geen sprake is van dekolonisatie in onze wereld.

3. Slavernij en Racisme

Slavernij wordt in Nederland voornamelijk middels twee aspecten in beeld gebracht. Ten eerste ligt de nadruk op slavernij als onvrije arbeidsverhouding waarbij de enslaver een slaafgemaakt persoon kan dwingen om arbeid te verrichten, waarvan de enslaver profiteert. Ten tweede ligt de nadruk op de handel.

Met deze beeldvorming worden er, bewust dan wel onbewust, cruciale elementen onderbelicht. Slavernij was bijvoorbeeld veel meer dan een onvrije arbeidsverhouding, het was namelijk ook een ongelijke bezitsverhouding. Een ongelijke bezitsverhouding betekende dat de slaafgemaakte bezit was van de enslaver, wat gepaard ging met een proces van dehumanisering. Mensen werden gedegradeerd tot een product en hadden geen zeggenschap meer over hun eigen lichaam, seksuele relaties, familiebanden, woongebied, ouderschap, beweging, emoties en handelen. De identiteit van mensen werd afgenomen en een nieuwe identiteit werd opgelegd. Het gaat dus om traumatische ervaringen en emoties, zoals angst, pijn en verdriet. Traumatische ervaringen die van generatie op generatie doorgegeven zijn. Joy DeGruy refereert hierbij aan het Post Traumatic Slave Syndrome. Verder was slavernij, naast een economisch systeem, ook een politiek, cultureel en sociaal systeem met een religieuze en racistische basis. Deze basis en andere systemen werden gecreëerd om het economisch systeem te kunnen beheersen en behouden.

POLITIEK SYSTEEM

Het politieke systeem, de wetgeving en de rechtbanken werden beheerst door witte mannen die de belangen van de witte bevolking behartigden (Hira, 2015). Om de (door henzelf

opgelegde) superieure status te behouden, werden er wetten ingevoerd om de onderworpen status van de slaafgemaakten vast te leggen. Deze wetten zorgden o.a. voor het ontnemen van de bewegingsvrijheid, het verbod op politieke activiteiten, lezen/schrijven, het dragen van wapens en interracial relaties. In de wetgeving werden slaafgemaakte mensen gedegradeerd tot producten. Ze vielen namelijk niet onder het persoonsrecht, maar tot 1827 onder het zakenrecht.

FYSIEK GEWELD

Het gebruik van geweld jegens slaafgemaakten was een cruciaal onderdeel van het politieke systeem. Ten alle tijden was er een dreiging van extreem fysiek geweld. Het gebruik van lijfstraffen was niet alleen een herinnering voor de slaafgemaakten aan hun onderwerpenheid, maar ook een waarschuwing voor de anderen om niet in verzet te komen. Verzet werd enorm zwaar bestraft (Baay, 2015: p.120-142). Hoe fysiek geweld gecombineerd werd met de beheersing van de rechtbanken was te zien aan de brute straffen n.a.v. het verzet van slaafgemaakten op Curaçao onder leiding van Tula: "17 augustus 1795 was de dag dat de opstand begon. Op 31 augustus 1795 werd de opstand op Curaçao gewelddadig neergeslagen. De straffen die volgden voor de slaafgemaakte vrijheidsstrijders waren meedogenloos en wreed. De brute straffen voor slaafgemaakte mensen

stonden in fel contrast met de straf voor een klein aantal witte sympathisanten. Zij steunden de opstand niet openlijk, maar boden bijvoorbeeld onderdak aan slaafgemaakte mensen, zoals Johanna Lesire. Zij kreeg geen straf. Witte 'onschuld' werd tegenover zwart 'daderschap' en 'schuld' geplaatst. Tula gaf bijvoorbeeld aan te hebben gecommuniceerd met witte mensen, maar de openbaar aanklager stelde dat dit valse beschuldigingen waren tegen 'fatsoenlijke witte mensen.'" (Cain, 2011).

MENTAAL GEWELD

De altijd aanwezige dreiging van geweld had mentale gevolgen voor de slaafgemaakten. Niet alleen angst voor extreem fysiek geweld, maar ook de angst om weer gescheiden te worden van nieuw opgebouwde relaties. Het constant onderworpen zijn, als inferieur beschouwd worden, het kwijtraken van de identiteit en beledigd worden is ook mentaal geweld.

SEKSUEEL GEWELD

Seksueel geweld tegen slaafgemaakte vrouwen was een fundamenteel onderdeel van het systeem van slavernij. Slaafgemaakte vrouwen waren het slachtoffer van de lusten van mannelijke enslavers. Dit betrof niet alleen mannelijke enslavers op plantage-werkkampen, maar ook kapiteins en matrozen op Nederlandse schepen. Bij seksueel geweld was er vaak sprake van dubbel onrecht. Slaafgemaakte vrouwen werden regelmatig gestraft

door de jaloerse vrouwen van hun verkrachters (Baay, 2015: p.126-127). Seksueel geweld ging gepaard met de degradatie van het vrouwelijke lichaam tot lustobject en economisch product gekoppeld aan maximale uitbuiting. Slaafgemaakte vrouwen werden bijvoorbeeld tijdens hun zwangerschap en direct na bevallingen gedwongen om zware arbeid uit te voeren, omdat zij zogenaamd geen pijn zouden voelen en geen herstel nodig hadden na een bevalling (Heumen, G. & Burnard, T, 2015: p.139).

CULTUREEL SYSTEEM

Nederlandse kolonisatoren creëerden een eigen leefwereld in de voormalig Nederlandse koloniën en vonden hun cultuur superieur (Hira, 2015). Dit betekende opgelegde superioriteit van de Nederlandse taal, wetenschap, onderwijs, schoonheidsidealen en het christendom. Dit ging gepaard met raciale stereotypen, zoals seksualisering, exotisering, verdierlijking en inferioriteit. Slaafgemaakten werden beschreven als “wilden” en “heidenen”. Ondanks deze opgelegde cultuur vonden slaafgemaakten de kracht om hun eigen cultuur te behouden en werden er nieuwe religies en talen ontwikkeld, zoals Winti en het Papiaments.

SOCIAAL SYSTEEM

Het sociale systeem is ontstaan uit de politieke en economische ongelijkheid tussen slaafgemaakten en oorspronkelijke inwoners ten opzichte van witte mensen.

Machtige witte kolonisatoren konden een samenleving opbouwende gebaseerd op racistische waarden. Geracialiseerde verschillen werden gemanipuleerd door middel van een verdeel- en heerssysteem (Hira, 2015). Dit is een systeem om groepen tegen elkaar uit te spelen en eventuele samenwerking te voorkomen om daarmee witte dominantie in stand te houden.

4. Scramble for Africa

In de periode van 1870 tot 1914 was er sprake van een snelle groei van Europese bezetting in Afrikaanse en Aziatische landen. Indonesië werd steeds verder bezet door Nederland. Frankrijk nam Indochina in, Rusland delen van het zuiden van de Kaukasus en Centraal-Azië en Amerika koloniseerde de Filipijnen. Op de Conferentie van Berlijn in 1885 werd de verdeling van Afrika onder Europese mogendheden en de introductie van directe koloniale overheersing besproken en later in praktijk gebracht. Deze verdeling staat bekend als de “Scramble for Africa”. Bij deze verdeling waren de belangen van de kolonisator prioriteit en werd er niet stilgestaan bij de impact van deze verdeling op de oorspronkelijke bewoners in de landen. Zo werd er geen rekening gehouden met de verschillende volkeren en gemeenschappen die door deze verdeling geacht werden samen te leven of juist verdeeld werden. Deze koloniale overheersing ging gepaard met institutioneel racisme

(Apartheid), dwangarbeid, slavernij en grootschalig geweld, zoals de genocide op de Herero bevolking (Sarkin, 2011). Land werd gestolen door machtsvertoon en deze inname had grote gevolgen voor de gekoloniseerde bevolking. Bezetting werd allereerst gerechtvaardigd als een ‘beschavingsmissie’. De Europeanen zouden de zogenaamde ‘primitieve’ niet-witte bevolking ‘civiliseren’ en zouden hier vervolgens van profiteren. De Europese landen werden als superieur gezien en Afrikaanse/ Aziatische landen als inferieur. Deze rechtvaardiging staat ook wel bekend als de zogenaamde ‘White Man’s Burden’. Een andere wijze waarop bezetting gerechtvaardigd werd, was het argument dat de Arabische mensenhandel bestreden diende te worden. Om dit te doen slagen, zou Afrika verdeeld moeten worden onder Europese machthebbers. Het ging hierbij niet om een tijdelijke bezetting, maar om een koloniale verdeling zonder eindtermijn (Heirman, 2016: p.143-155). Deze zogenaamde strijd tegen de Arabische mensenhandel werd gezien als een onderdeel van de grote ‘beschavingsmissie’. Deze Europese machthebbers hadden overigens zelf pas zeer recent de slavernij in de koloniën afgeschaft en hadden eeuwenlang geprofiteerd van het slavernijstelsel. Door het initiëren van de mensenhandel in het Atlantische gebied hadden de Europeanen er ook zelf voor gezorgd dat de slavernij in Afrika enorm

was toegenomen. Vooral de Belgische koning Leopold II stelde de bestrijding van slavernij centraal in de verdediging van zijn optreden in Congo. Zo organiseerde Leopold II van 18 november 1889 tot 2 juli 1890 een grote Antislavernij Conferentie in Brussel. Hier kwamen vertegenwoordigers uit zeventien staten naar toe, zoals de landen van de Berlijnse Conferentie en het Turks-Ottomaanse Rijk. Deze rechtvaardiging is zeer paradoxaal en hypocriet te noemen, omdat Leopold II een uitermate gewelddadig bewind voerde in Congo om een grootschalige rubberproductie te realiseren door middel van gedwongen arbeid en terreur. De rechtvaardiging om de Arabische slavernij te bestrijden werd gebruikt om een nieuw slavernijsysteem te introduceren in Congo. In 1880 tot 1920 werd de bevolking van Congo gehalveerd door hongersnoden, extreem geweld en ziektes (Hochschild, 1998: p.244).

5. Wetenschappelijk racisme

Al eeuwenlang bestonden er ideeën over superioriteit en inferioriteit van mensen, maar de hiërarchische verdeling op basis van zogenaamde biologische verschillen tussen mensen kwam tot stand en werd onderbouwd middels de rassenwetenschap. Het werk van Charles Darwin heeft hierbij, onder andere, een grote rol gespeeld, omdat onderscheid tussen mensen gemaakt kon worden door middel van zijn evolutietheorie. Deze indeling

en theorieën werden ook gebruikt als rechtvaardiging voor het kolonialisme.

Een belangrijk aspect van het wetenschappelijk racisme waren metingen (Sysling, 2015). Wetenschappers dachten dat zij door middel van metingen van het lichaam tot objectieve kennis zouden komen. Metingen werden gedaan op skeletten, schedels en mensen zelf, met het idee dat hiermee bepaald kon worden hoe 'primitief' een groep was en welke plek deze kreeg op de sociale ladder. Leidse Alumnus Camper was een van de grondleggers van de schedelmeting met zijn tekeningen over de hoek tussen de kaak en het voorhoofd. Camper redeneerde zelf niet in termen van superieur en inferieur, maar zijn ideeën werden wel gebruikt om de zogenaamde 'superioriteit' van witte mensen t.o.v. de 'inferioriteit' van personen van kleur aan te duiden.

Een ander belangrijk aspect van het wetenschappelijk racisme betreft wereldtentoonstellingen. Deze tentoonstellingen hebben een cruciale rol gespeeld in het versterken en promoten van ongelijke machtsverhoudingen. Tijdens deze tentoonstellingen wilden Europese machten hun sociale, economische, culturele en technische "voortuitgang" promoten. Er werden inwoners uit koloniën naar Europa gehaald om als bezienswaardigheid en amusement te dienen. De wereldtentoonstelling in

Amsterdam (1883) was de eerste wereldtentoonstelling die geheel over de koloniën ging. Er werden 28 Surinamers tentoongesteld en zij moesten een half jaar lang in zelfgebouwde huizen op het Museumplein in Amsterdam wonen. Een ander voorbeeld is de Nederlandse nijverheidstentoonstelling in 1928 in het nieuwe Lunapark in Rotterdam. Hier werd een groep Senegalezen tentoongesteld. Een ander voorbeeld is het verhaal van Saartje Baartman. Saartje Baartman was een Zuid-Afrikaanse KhoiKhoi-vrouw en werd in het begin van de negentiende eeuw gedwongen tentoongesteld in diverse landen in Noord-Europa. Saartje Baartman leed aan vetophoping, maar werd beschouwd als een doorsnee vrouw uit Afrika en gebruikt als zogenaamd bewijs van ongeremde seksualiteit onder Afrikanen. Dit is een verschrikkelijk voorbeeld van seksistisch racisme. Saartje Baartman werd verkocht aan een dierentrainer in Parijs en als object voor amusement tentoongesteld in het Palais-Royal. Saartje stierf in 1815. Haar lichaam werd gebruikt voor de wetenschap, omdat de onderzoeker George Cuvier de zogenaamde "ontbrekende schakel tussen aap en mens" wilde onderzoeken. Hij gebruikte haar lichaamsdelen om een poging te doen racistische ideeën aan te tonen.

Ook Hitler baseerde zich op het wetenschappelijk racisme. Zelfs in de 21e eeuw is het wetenschappelijk racisme

nog steeds onderdeel van de academische en politieke wereld. Er zijn namelijk nog steeds “wetenschappers” die van mening zijn dat er verschillen bestaan tussen verschillende “biologische rassen”. Een voorbeeld is het Bell Curve onderzoek van Harvard hoogleraar Charles Murray waarin hij beweerd dat het IQ van zwarte Amerikanen lager is dan witte Amerikanen. Een ander voorbeeld zijn de uitspraken van Yernaz Ramautarsing, voormalig nummer twee op de kandidatenlijst van Forum voor Democratie in Amsterdam. Hij koppelde racisme op de arbeidsmarkt aan IQ en huidskleur.

6. Ras als sociaal construct

“Ras” is een term die ontstond naar aanleiding van de Europese expansie in de periode tussen de 16e en 19e eeuw, toen Europeanen mensen racialiseerden, om daarmee hiërarchie te produceren. Anti-zwart racisme vormde daarbij de basis. Zoals al eerdergenoemd, konden Europeanen zichzelf hiermee als superieur bestempelen en de onderdrukking en dehumanisering van niet-Europeanen, met zwarte mensen onderaan de hiërarchie, door Europese kolonisten rechtvaardigen. Ras als biologisch verschijnsel werd pas later dominant, onder meer door middel van de besproken rassenwetenschap. Het zien van ras als biologisch gegeven is echter foutief en zeer omstreden. Volgens genetica is het namelijk biologisch

onnauwkeurig om groepen mensen in rassen in te delen. De verschillen binnen – wat men vaak ziet als – raciale groepen zijn groter dan de verschillen tussen raciale groepen (Smedley & Smedley, 2005). Tot op heden zijn er echter nog steeds veel mensen die zich hier niet bewust van (willen) zijn. Ook zijn er mensen die het genetisch bewijs van het feit dat ras biologische fictie is, gebruiken als argument dat als ras niet bestaat, racisme ook niet kan bestaan. Maar hoewel ras een gecreëerd concept is, heeft het nog steeds een reële impact op het leven van mensen: ras blijft een dagelijkse realiteit. Ras leidt tot op heden, tot objectieve, meetbare verschillen in de levensomstandigheden van verschillende groepen. Ras is dus geen natuurlijke categorie, maar kan gezien worden als sociaal construct. Het is geen gefixeerd begrip. De betekenis van raciale identiteit is namelijk afhankelijk van de tijd en plaats. Daarnaast kan ras niet begrepen worden zonder aandacht te besteden aan de intersecties met andere sociale positioneringen of identiteiten, zoals gender, SES, seksualiteit, geloof, leeftijd, etniciteit, etc. Ook de intersectie met cultuur speelt een belangrijke rol. David Goldberg (2006: p. 339) stelt bijvoorbeeld dat de verschuiving in Europa waarbij moslims steeds vaker het doelwit zijn van racisme, aantoont dat ras niet alleen over huidskleur gaat. Ras heeft alles te maken met cultuur en religie. “Race has

to do, it has always had to do, more complexly with the set of views, dispositions, and predilections concerning culture, or more accurately of culture tied to colour, of being to body, of ‘blood’ to behaviour.”

7. Racisme in Nederland

De betekenis van racisme in een samenleving is sterk gerelateerd aan de historische context van een land. In Nederland is de mainstream betekenis van racisme bijvoorbeeld direct verbonden aan het koloniale verleden, de geschiedenis van de rassenwetenschap in Europa en de Tweede Wereldoorlog (de Holocaust). De nadruk van racisme ligt daarmee op openlijk witte suprematie, biologisch racistische ideologieën en vormen van openlijk fysiek of verbaal geweld jegens groepen en/of racisme van een individu jegens een ander individu. Hiermee is de betekenis van het begrip racisme, aanzienlijk uitgehouden.

Ten eerste omdat racisme geen individueel probleem is maar een groepsprobleem. Wanneer racisme wordt gezien als een individuele ideologische daad, vergeet men dat racisme ingebed is in een maatschappelijke structuur. Wanneer er te veel aandacht is voor racisme vanuit een psychologische basis, dan wordt snel beweerd dat racisme irrationeel gedrag is in plaats van een institutioneel probleem. Institutioneel racisme is systemisch ofwel structureel racisme.

Hiermee wordt verwezen naar de collectieve praktijken, systemen van regels en representaties waarmee categorieën van mensen benadeeld worden gebaseerd op hun (waargenomen) ras. Een belangrijke indicatie van institutioneel racisme is de mate van ongelijke distributie van goederen en segregatie (in scholen, wijken en intieme relaties) in een samenleving. Deze collectieve praktijken hoeven niet zichtbaar of bewust te zijn. Het is daarom van belang om racisme niet te zien als een uiterste, maar als een breder systeem van macht. Het gaat over de wijze waarop veel zwarte Nederlanders en andere Nederlanders van kleur als permanente vreemden worden beschouwd. Het gaat over de manier waarop gemarginaliseerde groepen negatief en geracialiseerd worden vertegenwoordigd in discoursen, wat betekent dat dergelijke beelden vaak een onderdeel worden van ons collectief gedachtensysteem. Het gaat om racisme binnen instituties dat leidt tot uitsluiting of ongelijke behandeling van (specifieke groepen) individuen, terwijl andere juist voordelen hebben. Het betreft een genormaliseerde praktijk op maatschappelijk niveau, die (vaak onbewust) voeding geeft aan racistische ideeën van individuen (individueel racisme wordt dus vaak versterkt door institutioneel racisme).

Ten tweede is de betekenis van het begrip racisme uitgehold doordat racisme

vaak gelijk gesteld wordt aan extremisme en haat. Racisme is echter een spectrum van verschillende vormen van racisme: van subtiel en latent racisme tot openlijk en extreem racisme. In Nederland is dit zichtbaar in de veelal subtiele vormen van racisme in onze samenleving. Begin jaren tachtig schreef Philomena Essed over “allegaars racisme” in Nederland. Alledaags racisme kan direct, indirect, verborgen, openlijk en kleurenblind zijn. Het kan derhalve via allerlei manieren tot uitdrukking

Het is daarom van belang om racisme niet te zien als een uiterste, maar als een breder systeem van macht. Het gaat over de wijze waarop veel zwarte Nederlanders en andere Nederlanders van kleur als permanente vreemden worden beschouwd.

komen. Bijvoorbeeld middels vernederingen, ongelijkheden, micro-agressies, sociale uitsluiting, etc. In haar onderzoek van 1984 toonde Essed (door middel van haar interviews met zwarte vrouwen) aan, dat de uitingsvormen van alledaags racisme in Nederland en de Verenigde Staten aanzienlijk met elkaar overeenkomen. In de heruitgave van haar onderzoek, zien we dat deze mechanismen, dertig jaar later, in essentie vrijwel onveranderd zijn. Wel heeft Social Media veranderingen in de uitingsvormen van racisme teweeggebracht. Social Media is hiermee een van de instrumenten van alledaags racisme geworden. In Dutch Racism, een compilatie van artikelen samengesteld door Essed

en Hoving (2014), staat in het voorwoord dat het voor een goed begrip van racisme in Nederland van belang is om drie componenten voor ogen te houden: (1) racisme in Nederland kan worden herkend door een “Dutch sense of moral and cultural superiority”, hetgeen aanhoudende onwetendheid en het onderschatten van de Nederlandse rol in het slavernij- en koloniaal verleden, behelst. Over de historische ontwikkeling van racisme van Nederlanders is niet veel bekend, behalve enige informatie over het slavernijverleden of koloniale praktijken. Dit gebrek aan kennis heeft ook een effect op raciale processen in de Nederlandse samenleving gehad. Lange tijd is er sprake geweest van latent racisme en bij meer regelmatige contacten met zwarte mensen en andere personen van kleur na de jaren ‘70 en ‘80, werd het racisme duidelijker, maar nog steeds vaak verborgen. (2) Racisme in Nederland bevat een “Dutch claim of innocence”, waarmee het ontlopen en ontkennen van racisme samenkomt met “smug ignorance”. Dit betreft de zelfingenomen houding wanneer men racisme ontkent. De aanwezigheid van racisme in Nederland wordt hiermee direct en zonder wederhoor de kop ingedrukt. (3) Tot slot bevat racisme in Nederland een “a strong element of Dutch entitlement”. Dit eigengerechtigd refereert aan de verwachting van velen, dat zwarte mensen en andere personen van kleur, dankbaar zouden moeten zijn.

Vele mensen voelen dat zij het recht hebben om anderen te kwetsen als daarmee Nederlandse normen en waarden beschermd worden. Essed gaat hier in een ander werk dieper op in middels het begrip “entitlement racism”. Men raakt steeds meer gewend aan openlijke uitingsvormen van haat, wat bedroevend duidelijk wordt binnen het publieke en politieke domein. Men lijkt sinds de eeuwwisseling steeds meer waarde te hechten aan het recht op vrijheid van meningsuiting. Dit is uiteraard een zeer belangrijke vrijheid, maar daarmee is er een situatie ontstaan waarbij veel mensen zelf denken te kunnen bepalen of iets racisme is. Wat de ander (die gedwongen wordt het racisme te ondergaan) ervan vindt, wordt weggewoven. Hiermee stelt Essed dat er nog weinig verantwoordelijkheid wordt gedragen voor de mogelijke effecten (zoals het kwetsen of een verharding van de reactie) van hetgeen men zegt.

8. New Racism & Kleurenblind racisme

Na de jaren zestig van de vorige eeuw lijkt racisme verschoven te zijn naar een nieuwe vorm van racisme: een die zich vooral richt op culturele verschillen. Het is hiermee steeds meer verwijderd van biologische verschillen. Het nieuwe racisme beweert dus geen directe biologische minderwaardigheid, maar gebruikt in plaats daarvan subtielere vormen van uitsluiting door middel van culturele redenering (Bonilla-

Silva, 2006). Deze meer onzichtbare vorm van racisme is vooral gemotiveerd door de wens van degene met macht om de dominante sociale positie in de maatschappij te behouden. Bonilla-Silva noemt dit “new racism”. Hij en andere critical race theoretici beschouwen dit nieuwe racisme als de dominante raciale structuur in de Verenigde Staten en Europa. Als het nieuwe racisme, dat meer verborgen is, de dominante raciale structuur is in een samenleving, dan moet dat op de een of andere wijze ook tot uiting komen in de ideologieën van mensen. Veel wetenschappers hebben gesteld dat de ideologische variant van deze dominante raciale structuur het “kleurenblind racisme” is. Kleurenblind racisme benadrukt dat ras niet relevant is, men zou zelfs geen kleur meer zien. Door deze niet-raciale argumentatie van kleurenblindheid is het echter moeilijk voor veel mensen om racisme te herkennen en eventueel actie te ondernemen. De ideologieën van kleurenblind racisme komen zeer regelmatig terug in de Nederlandse context, zoals in de media, in de politiek, in het onderwijs, etc. Kleurenblind tactieken zijn bijvoorbeeld vaak herkenbaar middels linguïstiek. Door bijvoorbeeld te stellen: “ik ben geen racist hoor, maar...” en vervolgens iets racistisch te zeggen. Of “ik heb niets tegen die mensen hoor, maar...” of “ik kan geen racist zijn, want mijn dochter heeft een donkere vriend”, etc. Men wil zich hiermee

distantiëren van racisme en graag kleurenblind zijn, terwijl tegelijkertijd wel racistische ideeën worden verspreid. Een andere bekende stelling is: “Ik zie geen kleur, ik zie gewoon een mens”. Behalve dat dit feitelijk niet klopt, wordt er ook eigenlijk gesuggereerd dat kleur een probleem is en dat witheid de norm is. Bonilla-Silva (2006) beargumenteert dat kleurenblind racisme duidelijk naar voren komt middels vier ideologische “frames” die gebruikt worden om raciale ongelijkheden te verklaren. Het eerste frame van kleurenblindheid, abstract liberalism, verklaart raciale verschijnselen middels het idee van liberalisme. Er wordt gesteld dat iedereen gelijke kansen zou hebben en dat elk individu in staat is om zijn of haar eigen keuzes te maken. Het probleem met deze visie is dat het voorbijgaat aan het feit dat bepaalde groepen te maken krijgen met structureel racisme, terwijl anderen juist privileges hebben. Mensen die dit frame gebruiken zullen geen voorstander zijn van diversiteitsbeleid, omdat zij dit zien als “positieve discriminatie” terwijl zij niet inzien dat er reeds sprake is van positieve discriminatie (e.g. wit privilege). Het tweede frame, naturalization, suggereert dat raciale verschijnselen natuurlijke gebeurtenissen zijn en dat iedereen zich hier schuldig aan zou maken. Het idee hierachter is “soort zoekt soort.” Behalve dat dit bestaande processen rechtvaardigt, gaat men voorbij aan de betekenis van

bestaande machtsstructuren en wit privilege. Het derde frame, cultural racism, gebruikt argumenten gebaseerd op zogenaamde “culturele beperkingen” van minderheidsgroepen om daarmee te beweren dat deze beperkingen de oorzaak zijn voor het economische en sociale “achterblijven” van deze groepen. Men gebruikt hierbij argumenten als: “bepaalde culturen hechten minder waarde aan onderwijs” of “sommige mensen werken gewoon minder hard”. Biologische stereotypen worden hiermee vervangen door culturele. Het vierde frame, minimization of racism, stelt dat racisme wellicht wel bestaat (bijvoorbeeld in extreme situaties), maar dat het geen bepalende factor is in het leven van mensen. Subtielere vormen van racisme worden hiermee ontkend. Er wordt bijvoorbeeld gesteld dat ongelijkheidsproblematieken niet over ras gaan maar over sociaaleconomische status. Of er wordt gesteld dat racisme een probleem is van laaggeschoolden. Daar waar mensen op racisme worden gewezen, wordt het vaak gebagatelliseerd en weggezet als emotioneel, overgevoelig en overdreven.

9. Colorism

Racisme heeft doorwerking in de lichamen van de getroffen. Dit geïnternaliseerde racisme uit zich middels Colorism. Colorism is geïnternaliseerd racisme wat zich uit middels discriminatie en ongelijkheid gebaseerd op huidskleur, textuur van het haar en

andere uiterlijke kenmerken. Colorism is een verlengstuk van racisme. Beide zijn “witte producten” (denk bijvoorbeeld aan de “brown paper bag test” in de Verenigde Staten, waar personen die lichter waren dan de bruine papieren zak meer privileges kregen). Uit onderzoek (in diverse landen) is gebleken dat lagere inkomens, minder kansen in het dating-circuit, zwaardere straffen, etc. direct te relateren zijn aan colorism. Er is in de Verenigde Staten bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de visie van witte participanten op diverse individuen van kleur, welke heeft aangetoond dat witte mensen, mensen van kleur met een lichtere teint, intelligenter inschatten. Colorism is een universeel probleem waar een lichte huidskleur wordt geassocieerd met schoonheid en status. Om deze reden zien we dat de teint van de huid enorm relevant blijkt in het krijgen van kansen op de arbeidsmarkt, hoger salaris etc. Ook zien we deze denkbeelden met grote regelmaat terugkomen in populaire beeldvorming middels media. Mensen die de dupe zijn van colorism, kunnen een afkeer ontwikkelen voor hun eigen uiterlijke kenmerken. Dit speelt zo een enorme rol dat crèmes die de huid bleken, veelvuldig verkocht worden. Deze bleekmiddelen worden overigens over de gehele wereld gebruikt. In Nigeria gebruikt 77 procent van de vrouwen, bleekproducten om hun huid licht te maken, Ook India blijkt een belangrijke

markt voor dergelijke producten. Colorism bestaat al eeuwen. In voormalige koloniën waar slavernij aanwezig was, wordt vaak gesteld dat de basis van colorism in de slavernij ligt, omdat onderdrukkers vaak een voorkeursbehandeling gaven aan slaafgemaakten met een lichtere huidskleur (e.g. verdeel-en-heers). Deze voorkeursbehandeling speelde ook na de slavernij een belangrijke rol. Zo kregen zwarte mensen met een lichte huidskleur vaak werk dat voor personen met een donkere teint ontoegankelijk was. De zwarte hogere middenklasse was daarom over het algemeen licht van kleur. Een lichte huidskleur wordt daarmee over de eeuwen heen gerelateerd aan kansen binnen diverse zwarte gemeenschappen. In Suriname bestaat er een bekende uitdrukking “Opo yu kloru” (“verhef je kleur”). Dit werd gezegd tegen het nageslacht om duidelijk te maken dat het beter zou zijn om een partner te kiezen met een lichte huidskleur. De kinderen zouden hiermee lichter worden en een tree hoger op de maatschappelijke ladder komen. De rol van Europese expansie speelt derhalve een enorme rol in de hedendaagse aanwezigheid van Europees en Amerikaans colorism, het probleem van colorism kan ook gerelateerd worden aan andere historische contexten. De heersende klasse hadden vaak een lichtere huidskleur omdat zij niet in de buitenlucht hoefden te werken, zoals wel het geval was onder de arbeidersklasse.

Een lichtere huidskleur werd daarom geassocieerd met de elite. Vandaag de dag speelt ook deze geschiedenis nog steeds een rol, denk aan het feit dat veel Aziatische vrouwen met een parasol en handschoentjes op straat gaan, om hun huidskleur te beschermen tegen de zon. Concluderend kunnen we stellen dat de basis van colorism en racisme in diverse historische kenmerken gelegen is. Zowel de wijze waarop Europeanen racistische denkbeelden hebben doorgevoerd om zichzelf daarmee het hoogst in de hiërarchie te plaatsen en hun daden te rechtvaardigen, als de denkbeelden van het hebben van een witte huid de hoogste sociale klasse impliceert, blijven relevant in onze hedendaagse samenlevingen. Hoewel het complexe thematiek betreft, die in elke samenleving een andere basis kan hebben, blijft de kern van de weerzinwekkende boodschap vaak: 'Hoe witter hoe beter.'

10. Stereotypen en karikaturen

Woorden en beelden hebben een macht in het vormen van de maatschappij. De impact hiervan wordt echter vaak onderschat. Onze samenleving is doordrenkt met koloniale stereotypen en karikaturen die zo ingebed zijn in onze ideeën dat het als vanzelfsprekend geactiveerd wordt wanneer wij geconfronteerd worden met bepaalde groepen mensen of thematiek. We weten vanuit de psychologie dat elke keer als een bepaalde groep gerelateerd

wordt aan bijvoorbeeld criminaliteit, onze neuronen in onze hersenen dit aan elkaar linken. Hoe vaker we dit zien, hoe sterker deze link wordt. Om dit tegen te gaan is het belangrijk om te onderzoeken op welke wijze wij gesocialiseerd zijn ten aanzien van ras. Stereotypen zijn generalisaties over een bepaalde groep personen. Generalisaties die ervan uitgaan dat het stereotype geldt voor elk individu uit die bepaalde groep. Stereotypen zijn hiermee direct gerelateerd aan en vaak gebaseerd op vooroordelen. Karikaturen daarentegen zijn mythische figuren die worden afgebeeld met absurde en overdreven eigenschappen. Dergelijke overdreven eigenschappen kunnen fysiek zijn (door bijvoorbeeld vormen dan wel kleur te overdrijven), maar ook door een product toe te voegen aan het figuur (zoals een Zwarte Pietenkostuum). Ook worden bepaalde gedragingen en stereotypen aan het figuur toegevoegd. Zo worden bijvoorbeeld stereotypen, zoals luiheid, kinderlijkheid, gezelligheid, criminaliteit toegevoegd aan karikaturen van zwarte mensen. Karikaturen zijn dus figuren die worden gecreëerd aan de hand van raciale stereotypen en geracialiseerde uiterlijkheden. In de Verenigde Staten zijn er sinds de slavernijtijd diverse karikaturen ontstaan, zoals: de "luie en laffe Sambo", de "boze Sapphire", de "loyale en simpele Mammy en Uncle Tom", de "dreigende Coon", de "gevaarlijke Bruut", de "primitieve

Savage", de "hyperseksuele Jezebel en Buck" (Pieterse, 1990; Pilgrim, 2017). Het betreft een diversiteit aan karikaturen bedacht om zwarte Amerikanen als minder neer te zetten. De Sambo werd bijvoorbeeld neergezet als een domme, grappige, luie, kinderlijke clown, maar een loyale dienaar en hij werd gebruikt om Jim Crow segregatie te rechtvaardigen. Wij hebben deze karikaturen ook in Nederland veelvuldig naar voren zien komen. Zo is het beeld van zwarte mensen als gewillige, loyale dienaren een tijdlang de meest gebruikte afbeelding geweest van zwarte mensen in de Nederlandse cultuur. Dit nam nog meer toe, toen er honderden zwarte mensen in Nederland woonden als "bedienden" (slaafgemaakten), of militairen in de achttiende eeuw (Blakely, 2001). In onze hedendaagse beeldvorming zien we nog veel van deze karikaturen en de daaraan gerelateerde stereotypen terug. De raciale stereotypen achter de karikaturen van de Sambo (e.g. Zwarte Piet) en de Bruut (e.g. gevaarlijke crimineel) blijven bijvoorbeeld duidelijk aanwezig. Dit zien we ook in de wijze waarop zwarte mensen in de beeldvorming vaak worden geanimaliseerd, geinfantiliseerd en gecriminaliseerd. In de media, zien we bijvoorbeeld dat het koloniale onderscheid tussen zwarte mensen als meer fysiek en witte mensen als intellectueel is tot op heden duidelijk terug te vinden in sportverslaggeving. Ook de "hyperseksuele Jezebel en Buck" zien wij terug in onze

cultuur. Hiërarchie wordt tot op heden gefabriceerd middels het seksualiseren en erotiseren van zwarte personen. Deze voorbeelden laten zien dat gefabriceerde hiërarchische verschillen tot uiting komen middels zowel geracialiseerde karikaturen als stereotypen en dat deze inherent in elkaar overlopen.

11. Wit privilege

Al generaties lang stellen wetenschappers, waaronder James Baldwin, W.E.B. Dubois en Frantz Fanon, dat “witheid” centraal staat in de problematiek van racisme. Het is echter pas relatief kortgeleden, rond de jaren negentig, dat het bestuderen van witheid een officiële studie werd: Critical Whiteness Studies (CWS). Dit werd belangrijk gevonden omdat racisme vrijwel uitsluitend bestudeerd werd met de focus op de ‘geracialiseerde ander’. Het doel van CWS is om de vaak onzichtbare structuren, die witte overheersing en wit privilege produceren, bloot te leggen. DiAngelo (2018) stelt dat racisme niet fluïde is. Dit wil zeggen dat het niet zo is dat personen van kleur de ene dag meer privileges hebben en witte mensen op een andere dag over meer privileges beschikken. De richting van macht, namelijk witte mensen die de macht in handen hebben ten opzichte van personen van kleur, is historisch genormaliseerd in Westerse samenlevingen (e.g. Mills, 1999). Witheid gaat dus gepaard met wit

privilege, de gehele set van geïnstitutionaliseerde voordelen waar witte mensen toegang toe hebben. Het is een privilege om niet te hoeven nadenken over de eigen huidskleur en witheid. Het is een privilege om geen verantwoordelijkheid te hoeven nemen in het proces van bewustwording en erkenning van het koloniale verleden en de hedendaagse erfenis zoals institutioneel racisme. Het is een privilege om als individu te kunnen spreken, zonder te worden gezien als een onderdeel van een geracialiseerd collectief. Het bespreekbaar maken van deze privileges wordt vaak gezien als een persoonlijke aanval, en wordt als ongemakkelijk en vervelend

Het is een privilege om als individu te kunnen spreken, zonder te worden gezien als een onderdeel van een geracialiseerd collectief.

ervaren. Dit brengt vaak defensieve reacties teweeg. Dit fenomeen, “white fragility”, refereert aan een toestand waarin zelfs een minimale hoeveelheid raciale stress bij veel witte mensen ondraaglijk wordt geacht, omdat men nauwelijks met zulke situaties in aanraking komt. Deze reacties, variërend van woede, verdedigen, bagatelliseren tot het negeren en onttrekken uit de specifieke situatie, worden gebruikt om het raciale evenwicht te herstellen. Het evenwicht waarbij witte mensen niet hoeven na te denken over privileges, niet geconfronteerd worden met de eigen raciale identiteit en daarmee de eigen (zogenaamd kleurenblinde) visies op de wereld in stand houden. Mensen kunnen zich

namelijk al snel aangevallen voelen in hun identiteit als ‘goed mens’. Veel witte mensen doen daarom uitermate hun best om zich te ontkoppelen aan het sociale dilemma en nemen daarmee niet de moeite om zichzelf te onderwijzen of te luisteren naar gemarginaliseerde ervaringen. DiAngelo bespreekt in haar werk diverse factoren die white fragility voeden, zoals bijvoorbeeld segregatie. Ook noemt DiAngelo het feit dat veel witte mensen geleerd hebben om hun eigen perspectief als objectief te beschouwen en zichzelf als individu te zien (i.p.v. als onderdeel van een geracialiseerde groep). Verder gaat DiAngelo in op het heersende gevoel van “racial arrogance”. Zij stelt dat racisme onder meer inhoudt dat er sprake is van positieve beeldvorming over witte mensen zelf, terwijl de beeldvorming ten aanzien van de ‘geracialiseerde ander’ vaak erg negatief is. Deze beeldvorming creëert een gevoel van eigengerechtigdheid omdat er vaak een visie bestaat dat het eigen succes slechts voortkomt uit hard werken en hiermee worden privileges ontkend. Deze conclusies zijn ook in Nederland veelvuldig getrokken. Zo stelt ook Wekker, in haar boek *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*, dat veel witte Nederlanders, Nederland (al lange tijd) als onschuldige, kleine, rechtvaardige, kleurenblinde en racisme-vrije natie beschouwen.

Literatuurlijst

- Baay, R. (2015). Daar werd wat gruwelijks verricht. Slavernij in Nederlands-Indië. Amsterdam: Athenaem.
- Blakely, A. (2001). Blacks in the Dutch World: The Revolution of Racial Imagery in a Modern Society. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Bonilla-Silva, E. (2006). Racism without racists: Color-blind racism and the persistence of racial inequality in the United States. London: Rowman & Littlefield Publishers.
- DeGruy, J. (2005). Post Traumatic Slave Syndrome. America's Legacy of Enduring Injury and Healing. Portland: Joy DeGruy Publications Inc.
- De Hart, B. (2013). Unlikely couples. Regulating mixed sex and marriage from the Dutch colonies to European migration Law. Tilburg: Wolf Legal Publishers.
- DiAngelo, R. (2018). White Fragility: Why It's So Hard for White People to Talk About Racism. Boston: Beacon Press.
- Essed, P. & Hoving, I. (eds.) (2014). Dutch Racism. Amsterdam: Rodopi.
- Essed, P. (1984, 2018 heruitgave). Alledaags racisme. Amsterdam: Uitgeverij van Gennep.
- Goldberg, T. D. (2006). Racial Europeanization, *Ethnic and racial studies* 29(2): 331-64.
- Heumen, G. & Burnard, T. (2011). The Routledge history of slavery. London: Taylor & Francis Ltd.
- Hira, S. (2014). 20 Questions and Answers about Reparations for Colonialism. Den Haag: Amrit Publishers.
- Hira, S. (2015). 20 vragen en antwoorden over het Nederlandse slavernijverleden en haar erfenis. Den Haag: Amrit Publishers.
- Hochschild, A. (1998). King Leopold's Ghost. A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa. Boston/New York: Houghton Mifflin Company.
- Hondius, D., Jouwe, N., Tosch, J., & Stam, D. (2017). Dutch New York Histories: Connecting African, Native American and Slavery Heritage. Volendam: LM Publishers.
- Kwame, N. & Willemsen, G. (2011). The Dutch Atlantic. Slavery, abolition and emancipation. London: Pluto Press.
- Kühl, S. (2002). Nazi Connection: Eugenics, American Racism, and German National Socialism. Oxford: Oxford University Press
- Mills, C. (1999). The racial contract. New York: Cornell University Press.
- Nzume, A. (2017). Hallo witte mensen. Amsterdam: Amsterdam University Press
- Nkrumah, K. (1965). Neo-Colonialism, The Last Stage of Imperialism. London: Thomas Nelson & Sons Ltd.
- Pieterse, J. N. (1990). Wit Over Zwart: Beelden van Afrika en zwarten in de westerse populaire cultuur. Amsterdam: Koninklijk Instituut voor de Tropen.
- Pilgrim, D. (2017). Watermelons, Nooses, and Straight Razors: Stories from the Jim Crow Museum. Oakland, CA: PM Press.
- Rodney, W. (1972). How Europe underdeveloped Africa. London: Bogle-L'Ouverture Publications.
- Said, E. (1993). Culture and Imperialism. London: Vintage.
- Sarkin, J. (2011). Germany's Genocide of the Herero: Kaiser Wilhelm II, His General, His Settlers, His Soldiers. Suffolk, UK: Boydell & Brewer.
- Sleeter, C. (2011). Becoming white: reinterpreting a family story by putting race back into the picture, *Race, Ethnicity and Education* 14(4): 421-33.
- Smedley, A., & Smedley, B. D. (2005). Race as biology is fiction, racism as a social problem is real: Anthropological and historical perspectives on the social construction of race. *American Psychologist*, 60(1): 16-26.
- Sysling, F. (2015). De meetbare mens. Ras, schedels en wetenschap in Nederlands-Indië. Nijmegen: Vantilt.
- Van Rossum, M. (2015). Kleurrijke tragiek Slavernij in Azië onder de VOC. Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- VanVugt, E. (2016). Roofstaat: Wat iedere Nederlander moet weten. Amsterdam: Nijgh en Van Ditmar.
- Wekker, G. (2016). White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race. Durham, Duke University Press.

Websites

<https://tegenhetvergeten.nl/>
[azania-archieff/](https://azania-archieff.nl/)
www.oneworld.nl
<https://iisr.nl/nl/>
www.mappingslavery.nl
<https://freewestpapua.eu/>
www.counternarratives.nl
<https://idemrotterdam.nl/>
<https://www.radar.nl/>

